

Ilmavoimat

Ilmavoimien Mannerheim-ristin ritarit

Vuonna 1940 perustettu Mannerheim-risti on arvostetuin suomalainen sotilasansioista myönnetty kunniamerkki. Mannerheim-ristin ritareiksi nimitettiin jatkosodan aikana ja välittömästi sen jälkeen 191 sotilasta, joista 19 palveli ilmavoimissa.

Mannerheim-risti luotiin välirauhan aikana talvisodan ylipäällikkö **C.G.E. Mannerheimin** aloitteesta. Vapaudenristin ritarikunnan erikoiskunniamerkeiksi perustetut 1. ja 2. luokan Mannerheim-ristit poikkesivat aiemmista suomalaisista kunniamerkeistä siten, että risti saatettiin myöntää kenelle tahansa kunnostautuneelle sotilaille sotilasarvosta riippumatta.

Mannerheim-ristin myöntöperusteet olivat alkuperäisen kunniamerkin koskeneen asetuksen mukaan seuraavat:

”Erinomaisen urheuden, taistellen saavutettujen erittäin tärkeiden tulosten tai erikoisen ansiokkaasti johdettujen sotatoimien palkitsemiseksi voidaan Suomen puolustusvoimien sotilas hänen sotilasarvostaan riippumatta nimittää 1. tai 2. luokan Mannerheim-ristin ritariksi.”

Mannerheim-ristillä palkittu sotilas sai Mannerheim-ristin ritarin arvonimen sekä 50 000 markan rahapalkinnon, joka vastasi aikanaan luutnantin vuosipalkkaa.

Vuodesta 1944 alkaen merkki saatettiin myöntää samalle henkilölle kahdesti. Kaikkiaan kahdesti palkittiin neljä henkilöä, joista kaksi, kapteeni **Hans Wind** ja lentomestari **Ilmari Juutilainen**, palvelivat ilmavoimissa.

Ilmavoimat

Kaksinkertaiset Mannerheim-ristin ritarit ilmavoimissa

Eino Ilmari ”Illu” Juutilainen (1914–1999)

Talvi- ja jatkosodassa hävittäjäohjaajana palvellut sotilasmestari Juutilainen saavutti Fokker-, Brewster- ja Messerschmitt-hävittäjäkalustolla yhteensä 94 ilmavoittoa ollen ilmavoimien ykkösässä. Juutilaiselle myönnettiin Mannerheim-risti numero 56 ensimmäisen kerran päivämäärällä 26.4.1942 sekä toisen kerran 28.6.1944.

Ensimmäisen ristin myöntöperusteissa Juutilaista luonnehdittiin seuraavasti:

”Osoittanut esimerkillistä urhoollisuutta ja lannistamatonta taistelutahtoa sekä erinomaista taitoa ja neuvokkuutta lukuisissa ilmataisteluissa.”

Hans Henrik ”Hasse” Wind (1919–1995)

Jatkosodan aikana hävittäjäohjaajana ja muun muassa lentueenpäällikkönä palvellut kapteeni Wind saavutti Brewster- ja Messerschmitt-kalustolla yhteensä 76 ilmavoittoa ollen ilmavoimien pudotustilaston kakkonen. Windille myönnettiin Mannerheim-risti numero 116 ensimmäisen kerran päivämäärällä 31.7.1943 sekä toisen kerran 28.6.1944.

Ensimmäisen ristin myöntöperusteissa Windiä luonnehdittiin seuraavasti:

”Osoittanut jatkuvasti erittäin taistelunhaluiseksi hävittäjälentäjäksi. Erinomaiset suoritukset olleet kannustavia esimerkkejä nuoremmalle hävittäjälentäjäsukupolvelle.”

Ilmavoimat

Mannerheim-ristin ritarit ilmavoimissa

Oiva Emil Kalervo Tuominen (1908–1976)

Talvi- ja jatkosodassa hävittäjäohjaajana palvellut sotilasmestari Tuominen saavutti Fokker D.XXI-, Gloster Gladiator-, Fiat- ja Messerschmitt-hävittäjäkalustolla 43 ilmavoittoa. Tuominen oli ilmavoimien ensimmäinen Mannerheim-ristin ritari. Hänelle myönnettiin risti numero 6 talvi- ja jatkosodan ansioiden perusteella 18.8.1941 muun muassa seuraavin perustein:

”[Tuominen on] erittäin menestyksellisenä hävittäjälentäjänä ampunut alas kahdeksantoista viholliskonetta.”

Viljo Fritjof Salminen (1905–1991)

Talvi- ja jatkosodassa pommittajaohjaajana palvellut sotilasmestari Salminen lensi Bristol Blenheim- ja Dornier Do 17 -kalustolla 151 sotalentoa, mikä oli ilmavoimien ennätys.

Salmiselle myönnettiin Mannerheim-risti numero 33 päivämäärällä 5.11.1941 ensimmäisenä pommittajaohjaajana.

”Erittäin taitava pommituskoneen ohjaaja”, kuului merkin myöntöperuste.

Ilmavoimat

Paavo Elias Kahla (1918–1944)

Talvi- ja jatkosodassa sekä Lapin sodassa Fokker C.X -tiedustelukoneen ja syöksypommittajan tähystäjänä toiminut kapteeni Kahla suoritti yli 300 sotalentoa. Määrä on merkittävästi suurempi kuin kenelläkään muulla samassa tehtävässä toimineella ilmavoimissa. Kahlalle myönnettiin Mannerheim-risti numero 54 päivämäärällä 26.4.1942 muun muassa seuraavin perustein:

”[...]Kahla on lentokoneen tähystäjänä suorittanut kaikkiaan 141 sotalentoa, osoittaen ilmiömäistä rohkeutta ja harkintakykyä. Vanhentuneesta lentokalustosta ja useinkin epäedullisista sääolosuhteista huolimatta on hän suorittanut tehtävänsä kiitosta ansaitsevalla tavalla. Hänen tuomansa tiedustelutulokset ovat olleet luotettavia ja sodan johdolle hyvin arvokkaita.”

Kahla menehtyi taistelulennolla Lapin sodassa Kittilässä syyskuussa 1944.

Rolf Robert Winqvist (1919–1944)

Muun muassa Blenheim- ja Junkers Ju 88 -pommittajien tähystäjänä toiminut luutnantti Winqvist osallistui talvi- ja jatkosodassa 111 taistelulentoon. Winqvistille myönnettiin Mannerheim-risti numero 55 päivämäärällä 26.4.1942 muun muassa seuraavin perustein:

”Pommikoneen tähystäjänä osallistunut 75 sotalentoon ja osoittanut toiminnassaan esimerkillistä rohkeutta, taistelumieltä, intoa ja taitavuutta.”

Rolf Winqvist menehtyi sotalennolla Salmassa kesäkuussa 1944.

Ilmavoimat

Lauri Vilhelm Nissinen (1918–1944)

Talvi- ja jatkosodassa Fokker-, Brewster- ja Messerschmitt-hävittäjäohjaajana ja lentueen päällikkönä toiminut luutnantti Nissinen saavutti 32 ilmavoittoa.

Nissiselle myönnettiin Mannerheim-risti numero 69 päivämäärällä 5.7.1942 muun muassa seuraavin perustein:

”[...]Nissinen on osoittautunut erittäin taitavaksi ja neuvokkaaksi hävittäjäpartion johtajaksi. Hänen toimintansa ilmataisteluissa on ollut esimerkillisen sisukasta ja häikäilemättömän rohkeata.”

Lauri Nissinen menehtyi taistelulennolla kesäkuussa 1944.

Auvo Herman Toivo Maunula (1907–1944)

Majuri Maunula toimi talvi- ja jatkosodan aikana Fokker C.X -yhteistoimintakoneiden sekä Gloster Gladiator-, Curtiss Hawk- ja Morane-Saulnier M.S.406 -hävittäjien ohjaajana, lentueenpäällikkönä sekä lentolaivueiden 34, 12, ja 28 komentajana. Hän suoritti parisataa sotalentoa ja saavutti kolme ilmavoittoa.

Maunulalle myönnettiin Mannerheim-risti numero 90 päivämäärällä 8.9.1942 muun muassa seuraavin perustein:

”Majuri Maunula on erittäin menestyksellisesti toiminut yhteistoimintalaivueen komentajana Laatokan pohjois- ja koillispuolella. Henkilökohtaisella, rohkealla mutta harkitsevalla lentotavallaan on hän luonut alaisiinsa esimerkillisen taistelumielen ja taistelutahdon.

Auvo Maunula menehtyi ilmataisteluharjoituksessa toukokuussa 1944.

Ilmavoimat

Jorma ”Joppe” Karhunen (1913–2002)

Eversti Karhunen toimi talvi- ja jatkosodan aikana Fokker- ja Brewster-hävittäjien ohjaajana, lentueenpäällikkönä sekä Hävittäjälentolaivue 24:n komentajana saavuttaen 31 ilmavoittoa. Karhuselle myönnettiin Mannerheim-risti numero 92 päivämäärällä 8.9.1942 muun muassa seuraavin perustein:

”Kapteeni Karhunen on eräs eturivin hävittäjälentäjistämme. Henkilökohtaisesti esimerkillisen urhoollisena ja lannistumattomana taistelijana on hän päässyt meikäläisissä oloissa suureen pudotusmäärään[...] Sen taidon ja harkinnan, minkä kapteeni Karhunen itse omaa, on hän juurruttanut alaisiinsa...”

Jorma Karhunen jatkoi sodan jälkeen uraansa ilmavoimissa Lentorykmentti 1:n ja 2. Lennoston komentajana. Siirryttyään reserviin hän kirjoitti useita ilmavoimien talvi- ja jatkosotaa käsitteleviä teoksia.

Veikko Johannes Karu (1910–1991)

Majuri Karu toimi talvi- ja jatkosodassa Fokker-, Morane- ja Brewster- hävittäjäohjaajana, adjutanttehtävissä, lentueenpäällikkönä, yöhävittäjätoiminnan kouluttajana sekä Hävittäjälentolaivueiden 26 ja 30 komentajana. Hän saavutti yli 400 sotalennolla 10 ilmavoittoa. Karulle myönnettiin Mannerheim-risti numero 98 päivämäärällä 6.11.1942 muun muassa seuraavin perustein:

”[...]Karu on johtanut erittäin tarmokkaasti ja ansiokkaasti hävittäjälentuetta. Itse taitavana ja aina taisteluihin valmiina sekä rauhallista harkintaa osoittaen on hän esimerkillään kannustanut alaisensa ohjaajat erinomaisiin tuloksiin.”

Ilmavoimat

Rolf Birger Ek (1911–1990)

Majuri Ek toimi talvi- ja jatkosodassa muun muassa Bristol Blenheim- ja Tupolev SB-2 -pommittajien ohjaajana ja sukellusveneiden torjuntatehtäviin erikoistuneen pommituslentueen päällikkönä.

Ekille myönnettiin Mannerheim-risti numero 106 päivämäärällä 8.3.1943 muun muassa seuraavin perustein:

”[...]Ek on toiminut erittäin menestyksellisesti pommituslentueen päällikkönä. Henkilökohtaisesti on hän osallistunut lukuisiin sotalentoihin, joilla osoittanut esimerkillistä harkintaa, taitoa ja rohkeutta, ollen siten velvoittavana esimerkkinsä alaisilleen.”

Unto Johannes Oksala (1915–1995)

Lentomestari Oksala palveli talvi- ja jatkosodassa sekä Lapin sodassa Blenheim- ja Junkers Ju 88- pommittajien ohjaajana lentäen 132 sotalentoa.

Oksalalle myönnettiin Mannerheim-risti numero 106 päivämäärällä 21.11.1943.

”Lentomestari Oksala on osoittautunut rohkeaksi, taitavaksi ja harkitsevaksi pommituskoneen ohjaajaksi”, totesi myöntämisperusteiden teksti.

Ilmavoimat

Eino Antero Luukkanen (1909–1964)

Majuri Luukkanen palveli talvi- ja jatkosodassa Fokker D.XXI-, Brewster- ja Messerschmitt-ohjaajana sekä lentueenpäällikkönä ja Hävittäjälentolaivue 34:n komentajana. Hän saavutti 56 ilmavoittoa ja lensi 441 sotalentoa, mikä on ennätysmäärä ilmavoimissa. Luukkaselle myönnettiin Mannerheim-risti numero 127 päivämäärällä 18.6.1944.

”Majuri Luukkanen on osoittautunut sekä talvi- että nyky sodassa esimerkillisen urhoolliseksi ja neuvokkaaksi ilmataistelijaksi”, merkin myöntämisperusteissa todettiin.

Gustaf Erik ”Eka” Magnusson (1902–1993)

Talvi- ja jatkosodan aikana Lentolaivue 24:n sekä vuodesta 1943 alkaen Lentorykmentti 3:n komentajana toiminut Erik Magnusson teki merkittävän työn ilmapuolustuksen johtajana sekä muun muassa hävittäjien johtajajärjestelmän sekä radiotiedustelun hyödyntämisen kehittäjänä. Jatkosodan päättyessä hänen alaisuudessaan toimineet hävittäjäyksiköt olivat tuhonneet 1 100 vihollisen konetta omien tappioiden jäädessä sotatoimissa vain 53 koneeseen. Magnusson lensi itsekin vuoteen 1941 asti taistelulentoja Fokker- ja Brewster-kalustolla ja saavutti kuusi ilmavoittoa. Magnussonille myönnettiin Mannerheim-risti numero 129 päivämäärällä 26.6.1944 ja hänen alaisuudessa toimivat myös kaikki kahdeksan muuta Mannerheim-ristin ritaria.

”Hän on luonut alaisiinsa oikean taistelutahdon ja taisteluhenen esimerkillisen kasvatuksen ja koulutuksen perusteella. On laskettava everstiluutnantti Magnussonin erinomaisen johtajataidon, johtajakyvyn ja koulutuksen ansioksi ne tulokset ja ne menestykset, mitkä hävittäjälentäjämme ovat saavuttaneet ylivoimaista vihollista vastaan käydyissä raivokkaissa ilmataisteluissa”, todettiin merkin myöntöperusteissa.

Sodan päättyessä everstin arvossa palvellut Magnusson ylennettiin vuonna 1993 erityisenä kunnianosoituksena reservissä kenraalimajuriksi.

Ilmavoimat

Urho Sakari Lehtovaara (1917–1950)

Lentomestari Lehtovaara palveli talvi- ja jatkosodan aikana Morane- ja Messerschmitt-hävittäjäohjaajana saavuttaen noin 400 sotalennolla 44 ilmavoittoa.

Lehtovaaralle myönnettiin Mannerheim-risti 142 päivämäärällä 9.7.1944 muun muassa seuraavin perusteluin:

”Lentomestari Lehtovaara on hävittäjälentäjänä osoittanut esimerkillistä urhoollisuutta, mutta samalla myös erittäin suurta rauhallisuutta ja harkintaa ollen nuoremmille kannustavana esimerkkinä siitä, mihin peloton ja tilanteen hallitseva yksintaistelija pystyy.”

Tauno Veikko Ilmari Iisalo (1916–1947)

Kapteeni Tauno Iisalo palveli jatkosodan ja Lapin sodan aikana Blenheim- ja Junkers Ju 88 -pommittajien ohjaajana sekä lentueenpäällikkönä suorittaen 127 sotalentoa.

Iisalolle myönnettiin Mannerheim-risti numero 168 päivämäärällä 21.12.1944 muun muassa seuraavin perusteluin:

”[...]Iisalo on toiminut vihollisten kuljetusten, selustayhteyksien, huoltokeskusten ja lentokenttien pommitajana sekä taitavana valokuvaajana ja tiedustelijana. Huolimatta huonoista sääolosuhteista, vihollisen ilmatorjunnasta tai hävittäjätoiminnasta, on hän aina henkilökohtaista rohkeutta ja taitoa osoittaen suorittanut hänelle annetut tehtävät kiitosta ansaitsevalla tavalla.”

Tauno Iisalo lensi jatkosodan alkuvaiheessa usein samassa Blenheim-miehistössä toisen tulevan ritarin, vänrikki Lauri Äijön kanssa. Iisalo menehtyi sodan jälkeen vuonna 1947 Laukaassa sattuneessa Junkers-pommittajan maahansyöksyssä.

Ilmavoimat

Nils Edvard Katajainen (1919–1997)

Vääpeli Katajainen palveli jatkosodassa Brewster- ja Messerschmitt-hävittäjäohjaajana sekä lyhytaikaisesti SB-2 -pommittajan ohjaajana. Hän saavutti 36 ilmavoittoa 198 sotalennolla.

Nils Katajainen oli ainoa reservin ohjaaja, jolle myönnettiin Mannerheim-risti. Katajaisesta tuli ritari numero 170 päivämäärällä 21.12.1944. Myöntöperusteissa häntä luonnehdittiin seuraavasti:

”Vääpeli Katajainen on hävittäjälentäjänä osoittanut esimerkillistä taistelukuntoa, taitoa ja henkilökohtaista rohkeutta käymissään kovissa ilmataisteluissa.”

Risto Olli Petter Puhakka (1916–1989)

Everstiluutnantti Puhakka palveli talvi- ja jatkosodassa Fokker D.XXI- , Fiat- ja Messerschmitt-hävittäjäohjaajana sekä lentueenpäällikkönä saavuttaen 43 ilmavoittoa.

Puhakalle myönnettiin Mannerheim-risti numero 175 päivämäärällä 21.12.1944.

”Kapteeni Puhakka on osoittautunut talvi- ja jatkosodassa erittäin hyökkäyshenkiseksi ja pelottomaksi hävittäjälentäjäksi”, luonnehti myöntöperusteiden teksti häntä.

Ilmavoimat

Lauri Alfred Äijö (1917–2004)

Lutnantti Äijö palveli jatkosodassa Blenheim-, Junkers Ju-88 -pommittajien tähystäjänä osallistuen 110 sotalentoon.

Lauri Äijölle myönnettiin Mannerheim-risti numero 182 päivämäärällä 21.12.1944 muun muassa seuraavin perustein:

”Lutnantti Äijö on toiminut kaukotoimintalaivueen tähystäjänä nykyisen sodan alusta lähtien ja hän on suorittanut tähän mennessä 104 erittäin onnistunutta kaukotiedustelu-, valokuvaus-, ja pommituslentoa. Lennot ovat suurimmaksi osaksi suoritettu kauas vihollisen selustaan ja ovat täten vaatineet suorittajaltaan erittäin suurta kylmäverisyyttä, harkintaa ja monessa tapauksessa erikoista neuvokkuutta.”